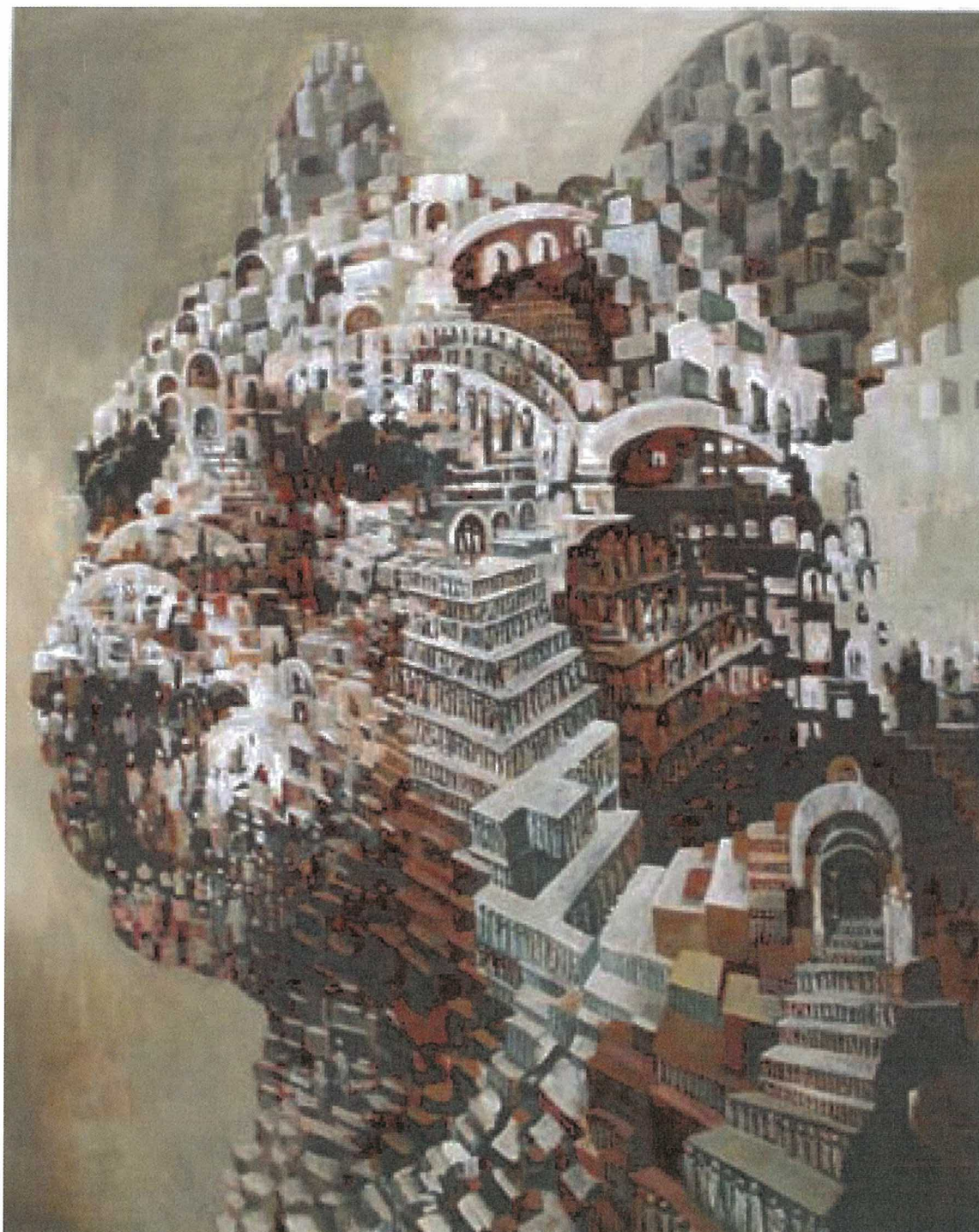

Samuli Heimonen, *Viisas* (2008)
akryyli ja öljy kankaalle 250 x 200 cm
www.samuliheimonen.com
(1.3.2009)

Ohje: Kaikki kirjoitustehtävät ovat tämän vihkon sivuilla 2–3. Osaan tehtävistä liittyy aineistoa, jota on hyödynnettävä tehtävänannon mukaan. Lue tehtävät, silmäile aineistot läpi ja valitse tehtävistä yksi. Tehtävät arvostellaan pistein 0–60. Kirjoita ehjät ja kielellisesti huoliteltu teksti. Sopiva pituus on 4–5 sivua. Teksti on **kirjoitettava puhtaaksi kuula- tai mustekynällä**. Valmiit otsikot on lihavoitu. Tarvittaessa anna kirjoituksellesi oma otsikko. Merkitse kirjoitustehtävän numero otsikon eteen. Jos valitset aineistotehtävän, tekstisi pitää olla siten ehjät, että lukija voi ymmärtää tekstisi, vaikka ei tunnekaan aineistoa. Aineistotehtävissä tulee viitata aineistoon.

KIRJOITUSTEHTÄVÄT

1. Miten kaunokirjallisuudessa kuvataan lapsuutta? Kirjoita omien lukukokemustesi pohjalta.
2. Kokemukset heijastuvat uniin — mutta miten?
3. Onko kansallinen kulttuuri enää kansallista?
4. **Mitä sähkö on?**
5. Pitäisikö verkossa kirjoittavan esiintyä omalla nimellään?
6. Ruotsi aikoo luopua yleisestä asevelvollisuudesta ja siirtyä ammattiarmeijaan. Pitäisikö Suomen tehdä samoin?
7. **Urheilu bisneksenä**
8. Mitä Arja Tiaisen runot (s. 4–5) kertovat autoilusta?
9. Analysoi ja tulkitse Joonas Konstigin novellia *Pajunkissat* (s. 6–8).
10. Olenko minä uusavuton? Tarkastele kysymystä Tommy Tabermannin näkemystä (s. 9) hyödyntäen.

11. Tutki oheista uutismateriaalia (s. 10–11) ja pohdi, mitä uhanalaisten kalalajien säilyttämiseksi voidaan tehdä.
12. Valitse Jaakko Lyytisen artikkelista *Myytti nimeltä Suomi* (s. 12–14) yksi historiallinen myytti ja pohdi, miksi se yhä elää.
13. Jyrki Kiiskinen pohtii kolumnissaan (s. 15) Raamatun neljännen käskyn merkitystä nykyaikana. Miksi vanhempia pitäisi kunnioittaa? Jatka Kiiskisen aloittamaa keskustelua.
14. Analysoi ja tulkitse taiteilija Samuli Heimosen maalauksia (s. 1 ja 16).

*

AINEISTO TEHTÄVIIN 8–14

Samuli Heimosen maalauksia	1 ja 16
Arja Tiaisen runoja	4–5
Joonas Konstig: Pajunkissat	6–8
Tommy Tabermann: Avuttomien armeija	9
Katja Okkonen: Greenpeace: Kaupat myyvät uhanalaisia kalalajeja	10–11
Katja Okkonen: Nämä kalalajit ovat Greenpeacen listalla	11
Jaakko Lyytinen: Myytti nimeltä Suomi	12–14
Jyrki Kiiskinen: Isä kerjää kunnioitusta	15

Huom.! Tekstinäytteiden kieliasu on alkuperäisen julkaisun mukainen.

KUINKA AUTO LÄHTEE LIIKKEELLE

Avataan auton ovi. Säädetään istuin, peilit
niin että niistä näkee sen mitä pitää nähdä.
Sitten tietysti: turvavyö. Nyt ihmetellään.
Ai näin, seisontajarru päällä ja vaihde vapaalla. Vaihde?
Kytkin pohjaan. Siis mikä? Tarvittaessa kaasua. Koska?
Virta-avain oikealle. Kuulet moottorin käynnistyvän.
Käsi irti avaimesta, kaasupoljin orjuudesta.
Valot, pyyhkimet, lämmitys. Kurkotellaan ja katsotaan,
kuka on edessä, takana, sivulla. Vaihde ykköselle.
Hiljaa hissutellen tästä kirkon vierestä.
Vilkku sinne minne aiot kääntyä, vaihde kakkoselle,
ja kaasua. Havaitse ja näe. Luoja varjelkoon sinua.

AUTIO MAA

Aave ajaa autiomaassa, kanjonit välkkyvät,
ei ole risteyksiä, vammaisia, vanhuksia, perjantairuuhkaa,
alepoja, kehä kolmosta, pihoilta ei säntäile pikkupoikalauma
palloineen. Mistä mulle autiomaat, mistä kanjonit, palmurannat?

MISTÄ IHMINEN HAAVEILEE

Se vaihtelee eri kulttuureissa: leipää, juomavettä,
ettei tytärtä raiskais joku hiv-positiivinen.
Sais kamelin, aasin, pääsis edes yksi lapsi kouluun.

Meillä on täysin ylimitoitettuja toiveita:
Citroën 27 990 €, tarjouksessa lauantaina.

JOS RAKENNETTAISIIN

maantiet kolmeen kerrokseen:
tunneliin rekat, maisemareiteille perheautot,
istutuksia, macdonaldseja, puuhamaita,
iskelmätähdille pikatiet, ja poikittaistunnelit
kaikille elukoille.

AUTOILU EI OLE YKSITYISASIA

On otettava huomioon muut!
Julkisessa liikennevälineessä voit lukee akuankkaas.
Uneksii paremmasta maailmasta.
Auton ratissa maailma on koko ajan nokan edessä ja
takana, puhumattakaan katveista.
Sivustat, herrajumala, kun sua ei kiinnosta politiikka,
maailmantapahtumat rahtuakaan. Ei tippaakaan
empatiaa, sydäntä. Sä luulet olevasi yksin,
ainut tässä kehä ykkösellä vai?

UFOTARINA

Keskellä sumuista Liminkaa moottori sammuu,
korkeampi voima nostaa auton kuuhun.
Avaruusalukselta ilmaantuu mekaaninen käsi,
tapahtuu jos mitä. Kuski herää ja ympärillä
joutavia turiseva Kuopion torisakki.

Että ei pidä harkitsemattomasti lähteä.
Kumarra länteen ja itään, sytytä tuohukset.
Luovuta verta. On sitten omaa tankata sairaalassa.

ETTÄ ELÄMÄ OLISI KUIN AUTOMAINOS

Otetaan toinen vaihde, uneksitaan ihanista autoreissuista.
Tie vie, matka joutuu, Päijänne kimaltaa.
Valkoiset purjeet, kultaiset veet.
Laiturilla juhlakansa. Hilpeä puheensorina, sininen drinkki.
Että elämä olisi kuin automainos.

KIIHDYTYSAJO

Sylkäisen ajohanskaani, kiihdytän.
Pois alta kivet ja männynkävyt.
Kaarran komeesti, nousen autosta ku Mika Häkkinen.

Vielä pitää opiskella hiljaa ajamista.

Pajunkissat

Polku oli rapainen mistä lumeton. Karhu kantoi kirvestä. Koira juoksenteli heidän edellään ja tutki joka paikkaa niin kuin koirat tutkivat.

— Leikitään että ollaan menossa lopettamaan tää koira, Karhu sanoi.

— Ei leikitä!

— Hmm... Olet aika tylsä.

— No okei. *Katso kuinka se nilkuttaa. Kohta se pääsee tuskistaan.*

— *Ei tänne löpsemään tultu.*

Oltiin hiljaa.

— Aika kehittävä leikki, Ella naurahti.

Karhukin naurahti, sylkäisi purkan suustaan ja potkaisi sitä. Se napsahti rapaisen tennarin ulkosyrjään ja katosi metsään.

— Eiks sun jalkoja palele noissa? Ella kysyi.

— Mulla on villasukat.

— Mä en tarvi villasukkia kun mullon nää talvisaappaat.

— Mä en tarvi talvisaappaita kun mullon villasukat.

Näkyi vain koivuja ja havupuita ja kaikki vitsamaiset pienet puut olivat paljaita pajunkissoista.

— Eiks tossa oo?

— Pikkusilmuja.

— Isä sano et jos ne laittaa lämpimään ne avautuu.

— Niinpä tietysti.

Karhu huomasi kengännauhansa auenneen ja kumartui solmimaan sitä. Ella otti sillä välin kirveen kokeilevasti käteensä. Se piteli sitä kuin jotain kuollutta eläintä, jotain mikä on heitettävä pois. Karhu kaappasi sen takaisin.

— Leikitään et sä oot vehdannut jonkun toisen miehen kanssa ja mä oon kuullut siitä ja aionkin oikeesti lopettaa *sut*.

— Ei leikitä!

— Ei leikitä.

Ella osoitti kapoista pajua. — Ota tosta.

— Tällanen surkee vitsa?

— Se riittää et siihen voi ripustaa niitä suklaamunia.

Karhu alkoi hakata pajusta pientä oksaa.

— Ei kun kokonaan.

Karhu löi muutaman kerran ja ojensi oksan Ellalle. — Siinäkö se oli koko reissu? Nytkö me mennään jo takas?

— No mitä sä luulit et me kävellään Leppilammelle asti?

— Leikitään että me oltais karattu metsään naimaan.

— Mihin me tota kirvettä tarvitaan?

— Jos appiukko löytää.

— Jätkä! Ella huusi.

Koira oli tiellä sen verran pidemmällä, että sen silmiä ei erottanut mustasta turkista.

— Jätkä, Karhu huusi ja taputti reittään. Koira juoksi heidän luokseen. Sillä oli suussa jäkälinen oksa. Karhu tarttui oksaan ja taisteli koiran kanssa siitä.

— Näit ei saa hävitä tai... se alkaa luulla ittestään liikoja...!

Oksa katkesi.

He lähtivät takaisin mökille päin.

— Mitäs nyt leikitään kun koira ja emäntä tuli molemmat metästä takas, Ella sanoi.

— *Minä olen liian hyvä ihminen... Minulla on liian hyvä sydän tähän maailmaan...*

Kiuas sihahti. He olivat saunassa aikaisemmin kuin edellisinä iltoina ja oli vielä valoisaa. Ilta-aurinko tuli nokisen ikkunan läpi ja valaisi vesihöyryä.

— Kato. Mistä tää tulee? Karhu kysyi. Hänen kämmenessä ja reidessä oli jotain tummaa. Hän nuuhki sitä ja se tuoksui raudalta.

— Sä vuodat. Tuliksne tuol metsässä.

— Mulla on Jeesuksen stigmata.

— Aika sopivaa kun on pitkäperjantai. Eiku eilen oli. Missä Jeesus nyt on.

— Nyt se on vielä haudassa. *Kyllä mie koitin jumalaa palvella mutta ei se jumala miun palveluksia kaivannunna.*

— Ei taas tota mökkiukkoa...

— Tulikohan nää avannon reunasta vai metästä, Karhu sanoi itseään tutkien.

— Isä on niin macho heti kun se pääsee mökille. Meil on vielä viime talvenkin puita jäljellä mut tuolla se suhaa.

Karhu kuuli heti moottorisahan äänen, kuinka se kirahti vajanrannan petäjiin kuin ei mitään. Ei hän löytänyt siitä mitään machoa. Se edusti hänelle isottelua, toisten, insinöörien, saavutuksilla leveilyä. Ylipäänsä missään teknisessä hän ei nähnyt mitään miehistä. Ylipäänsä ei taidettu tietää miehisyydestä mitään jos niin luultiin.

He olivat puhkoneet avannon Ellan isän kanssa. Heillä oli kaksi kairaa, joilla he porasivat reikiä neliön muotoon. Jää oli paksua, yli neljäkymmentä senttiä. Ellan isä kävi aina välillä hoitamassa muita asioita, vaihtamassa työkaluja, näyttämässä vaimolle mistä jokin löytyy. Karhu painoi kairan läpi uudesta reiästä ja veti sen ylös niin että vettä ja sohjoa tuli saappaalle. Hän otti hikisen piponsa pois, mutta tuuli oli kylmä ja hän laittoi sen takaisin. Sitten isä palasi kairaamaan viimeisiä reikiä. Kun niitä oli kahdeksan, se käski odottamaan ja kävi hakemassa moottorisahan. Se veti sen käyntiin ja lähti yhdistämään reikiä. Karhu seisoivat sivulla ja katseli kuinka se seisoivat kumartuneena aukon päälle ja jäähile suihkusi. Kahden sivun jälkeen se piti hengähdystauon ja pyyhki hikeä.

— Käypä hakemassa oluet, se huusi moottorin äänen yli.

Karhu lompsi kumisaappaissa vajalle, otti kaksi tölkkiä ja lompsi takaisin.

— Tuo rautakanki samalla!

Hän palasi rautakangen kanssa juuri kun Ellan isä sahasi viimeisen sivun auki. Se kokeili jalallaan painaa jääkuutiota ja sammutti sahan.

— Tarvii se vielä sen jääsahan. Se on liian paksu.

Se kävi itse hakemassa sen. Karhu seisoivat jäällä ja katseli kaikkea valkoista. Jätkä juoksi paikalle innoissaan ja Karhu pörrötteli sitä hetken ja sitten se juoksi taas pois.

Ellan isä sahasi ensimmäisen sivun ja ojensi sitten jääsahan Karhulle. Karhu teki parhaansa. He tekivät sivut vuorotellen, siinä oli jäätä vielä viitisen senttiä jäljellä. Kun karhu sai viimeisen loppuun, olkavarsi oli tulella.

— Sitten työnnetään se jään alle.

Karhu tuuppi yhden jalan varassa isoa jääkimpaletta alas jään reunan alle ja koetti toisella pysyä tasapainossa. Kun osa kuutiosta oli reunan alla, isä työnsi sitä kangella.

— Laita reippaasti jalka vaan perään, ei se vuoda.

He potkivat ja työnsivät jään hiljakseen peittoon ja lopulta, kun siitä oli enää yksi kulma jäljellä, se lipesi kuin luovuttaen kadoksiin. Molemmat huohottivat. Ellan isä istahti laiturille, ticsautti oluttölkin auki ja otti pitkän ryypyn. Se tarttui vielä lapioon ja raapi avannon reunat siistiksi lumesta ja istui takaisin. Karhu avasi oman tölkkinsä. Hän seisoivat avannon reunalla ja katseli tummaa märkää aukkoa.

— Ella on sitten mun, hän murahti.

Isä oli hiljaa. Se joi oluensa loppuun pitkällä huikilla ja iski tölkin laiturille. Se rullasi auki räsymaton portaita avannolle ja otti sitten sahat kantaan. Ennen lähtöään se vilkaisi vielä avantoa.

— No niin tulihan siitä kalua.

Karhu heitti kiukaalle puoli kuupallista vettä. Tervaesanssi levisi höyryn myötä nieluun.

— Heitä vielä ennen kuin mennään vilvottelemaan.

Karhu heitti täyden kuupallisen. Molemmat käpristyivät lauteillaan.

— Nyt tuli liikaa, Ella sanoi ja siirteli kuumaa tukkaa korvien taakse.

Niin tyypillistä minulle, Karhu ajatteli. Ensin arasti ja sitten sisuuntuneena liian kovaa.

— Kaadettais niitä ees kirveellä. Moottorisaha on kynäniskojen metkuja.

Ella nauroi.

— Mitä? Karhu kysyi.

— Perusmeininki.

— Mitä?

— Tuli vaan mieleen aina kun Raimolta kysyttiin mitä kuuluu, se aina vastas ”perusmeininki”.

— Aika mielevä hidalgo oli tämä sun Raipe.

— Isän mielestä se oli *luotettavan tuntunen veikko*. Oh god, Ella sanoi ja väristeli itseään korostetusti.

He seisoivat saunan terassilla höyryten. Tuntui yhtä lämpimältä kuin kesällä. Kun katsoi järven jäätä joutui siristämään silmiään. Karhu mietti mistä edellinen poikaystävä oli Ellan mieleen tullut.

— Oliko Raipe täällä puita kaatamassa?

Ella katsoi häntä silmät aivan viiruina ja nyökäytti.

— Ei laitettu pajunkissoja keräämään tai muihin naisten hommiin?

— No Raipe oli Raipe. Sä taas oot vähän sellanen heinäsiirkka, Ella sanoi.

Karhu ihmetteli sanoja. Sitten vanha lastentarina tuli hänen mieleensä jostain kaukaa ja hän joutui pinnistelemaan nähdäkseen sen ja sitten se oli hänen edessään ja tuntui saman tien oikealta. Hän riemastui. Ella oli juuri antanut hänelle paikan.

— Niin. Nimenomaan. Muurahaiset raatakoon kun ei muuta osaa, minä soitan viulua kaikkien iloksi.

— Sitä mä vaan mietin että tuleeks teistä heinäsiirkoista hyviä isiä.

— Nimenomaan tulee.

— Mä uskon.

— Usko pois, ja paljon. Me vaan tehdään pikkuheinäsiirkoja kaiket päivät kun muurahaiset on pellolla.

— Hyi teitä.

— Joo, me ollaan tuhmia me heinäsiirkat.

— Hyi hyi teitä...

— Meitä pitää rankasta.

— Mennäänks saunaan rankasemaan?

He menivät lauteille ja aloittivat, mutta sitten molempia alkoi huimata kuumassa ja he istuivat pukuhuoneeseen juomaan kylmää olutta, ja kun he katsoivat toisiaan, heitä nauratti.

Joonas Konstig, *Ahneet ja viattomat* (2008)

Avuttomien armeija

Täytyykö ihmisen osata kuoria peruna? Se on hyvä kysymys, johon tiivistyy keskustelu ilmiöstä nimeltä uusavuttomuus. Itse osaan kyllä perunan kuoria, mutta syön sen silti mieluummin kuorineen. Sillä tavalla se on sekä maistuvampi että ravintorikkaampi. Vastaus siis on: perunaa ei tarvitse osata kuoria.

Silti me saha, kirves ja kauha kädessä kasvaneet paheksomme sitä, että jälkipolvet eivät osaa meidän mielestämme yksinkertaisia perustaitoja. Perunan lisäksi kuorintaongelma koskee myös appelsiinia, vasarasta ei tiedetä kummalla päällä naulata, kirves on tylsä koska terästä ei ymmärretä ottaa suojusta pois. Kalan perkaaminen on silkkaa mystiikkaa, ja syödessä sen sisältä löytyy muovia, siis ruotoja. Onneksi ei vielä olla niin pitkällä, että olut jäisi juomatta, koska pullon suulla olevaa tulppaa, korkkia, ei osataisi poistaa. Mutta kyllä sen päivä vielä koittaa.

Mutta anna uusavuttomalle käteen jokin tekninen vempele, jota et itse saa edes käyntiin, niin hetkessä sen salit aukenevat. Avuttomasta tuleekin auttaja, ja sinusta perusavuton, tumpelo. Näin ne roolit vaihtuvat. Edes digiboksiin uusavuton ei suhtaudu kuin paholaisen lähettiläiseen, vaan kesyttää sen kärsivällisesti. Perunan sijasta voi syödä pastaa, pizzaa ja kebabia, mutta voiko televisiota katsella ilman digivärkkiä?

Avuttomuutta on aina ollut, ja tulee olemaan. Toinen osaa yhtä ja toinen toista. Kukaan ei osaa eikä tiedä kaikkea. Hyvä niin. Olisi tosin ihanaa olla todellinen renessanssi-ihminen, jolle mikään ei ole vierasta. Silloinkaan en tosin

suostuisi avaamaan auton konepeltiä. En edes miehekkyyden nimessä. Pitäkööt johtosekamelskansa!

Yksi avuttomuuden ilmentymistä on tietämättömyys, sanalla sanoen yleissivistymättömyys, joka ei tunne ikärajoja. Englantilaisen tutkimuksen mukaan neljäsosa briteistä pitää sekä Winston Churchillia että Florence Nightingalea pelkkinä satuhahmoina, myytteinä. Mutta peräti 58 prosenttia uskoo vakaasti, että Sherlock Holmes on todella ollut olemassa. Ilmiö on tuttu myös meillä. Jos nuorehkossa seurassa lipsauttaa keskustelun lomassa nimen Kekkonen, saattaa herkästi kohdata hämmastelevän katseen: Ketä Kekkonen?

Avuttomuus ei ole pelkästään ihmisten asia.

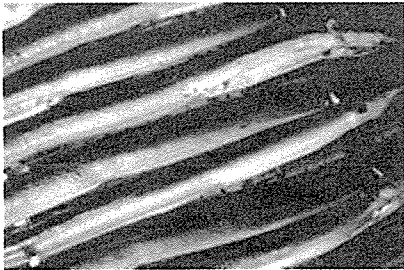
Siitä kärsivät nykyään myös lemmikkieläimet. Englannissa on jo yli 600 000 koiraa ja kissaa, joille syötetään psyykenlääkettä depression vuoksi. Eiväthän kissat ja koiratkaan osaa itse avata ruokapurkkejaan. Ole siinä sitten iloinen ja pirteä!

Pahin avuttomuuden muoto on kuitenkin se ikivanha, eli kyvyttömyys ymmärtää toista ihmistä. Sen poistaminen vaatii vielä paljon työtä ja rakkautta. Se on se avuttomuus joka pesii olohuoneissa, makuuhuoneissa, kaduilla ja toreilla. Siinä avuttomuuden lajissa sekä perusavuttomat että uusavuttomat ovat aika lailla samalla viivalla. Siinä peruna tai digiboksi ei ole vedenjakajana. Annatko apua, osaatko auttaa? Mitä teet kun ihminen katsoo sinua anovasti silmiin, ja pyytää apua? Levitteletkö käsiäsi, vai ojenatko ne?

Me 4/2008

Greenpeace: Kaupat myyvät uhanalaisia kalalajeja

Vesa-Matti Väärä/Lehtikuva

Ankeriaan kanta on Greenpeacen mukaan lähellä romahdusta.

Katja Okkonen
4.3.2008 16:53

Ympäristöjärjestö Greenpeace syyttää suomalaisia kauppaketjuja siitä, että ne myyvät uhanalaisia ja tuhoisasti kalastettuja kalalajeja. Järjestön mukaan etenkin tonnikalaa on suomalaiskaupoissa paljon myynnissä.

Greenpeace on laatinut ”punaisen listan” niistä uhanalaisista lajeista, joita yleisimmin löytyy kauppojen kalatiskaileilta. Greenpeacen tiedottajan **Satu Pitkäsen** mukaan varsinkin Helsingin keskustan kaupoissa on yleisesti myynnissä tonnikalaa ja miekkakalaa. Myös trooppisia katkarapuja löytyy kaupoista.

Greenpeacen mukaan useimmat tonnikala- ja miekkakalakannat ovat liikakalastettuja ja kalastuksen sivutuotteena uhreiksi joutuvat esimerkiksi merikilpikonnat.

Pitkänen myöntää, että kaikki tonnikalakannat eivät ole uhanalaisia. Greenpeace vaatii, että kaupat merkitsisivät lajin ja pyyntitavan.

S-ryhmän hankintayhtiöstä Inex Partnersista kerrotaan, että Greenpeacen kirjelmä on tullut perille vasta vähän aikaa sitten.

— Pyysimme lisäselvitystä muun muassa siitä, onko Greenpeace sitä mieltä, että kaikki tonnikalakannat ovat uhanalaisia, kertoo ympäristöpäällikkö **Lea Rankinen** Inex Partnersista.

Inex on vasta tekemässä selvitystä Greenpeacen listan vuoksi, joten vastausta sillä ei vielä ole antaa. Rankisen mukaan suurinta osaa listan kalalajeista Inex ei hanki.

— Tiedämme, miltä kalastusalueilta ja kiintiöistä kalat ovat peräisin. Vertaamme niitä nyt Greenpeacen tietoihin.

Rankinen kertoo, että edellisen Greenpeacen listan seurauksena yhtiö teki selvityksiä, joiden perusteella se poisti Itämeren turskan valikoimistaan.

Kehitysjohtaja **Ulla Rehell** Keskostasta kertoo, että yhtiö on laatinut jo pidemmän aikaa kalalinjausta. Sitä on tehty Maailman luonnonsäätiön WWF:n ja Marine Stewardship Councilin ohjeiden perusteella. Linjaus ei ole vielä käytössä, mutta se on jo vaikuttanut jonkin verran valikoimiin.

— Greenpeacen lista on uusi ja nyt täytyy kollata asiat uudestaan.

Rehellin mukaan yhtiö ehtii antaa vastauksensa todennäköisesti maaliskuun loppuun mennessä. Hän huomauttaa, että tilanteen seuraaminen vaatii paljon osaamista, koska uhanalaiset lajit ja kannat vaihtelevat koko ajan.

Esimerkiksi Keskon ketjuvalikoimiin otettavissa kaloissa kiinnitetään Rehellin mukaan huomiota kalalajeihin, kalastusalueisiin ja pyyntitapoihin, aina kulloisenkin parhaan tiedon mukaan.

— Tämä tosin koskee vain ketjuvalikoimia. Kauppiaat toki hankkivat itse paljon kalaa myös suoraan.

Greenpeacen Satu Pitkäsen mukaan järjestö on saanut myönteistä palautetta yhteydenotostaan yrityksiin. Hän otaksuu, että kyse on tavallisesti tietämättömyydestä, jos uhanalaisia lajeja on myynnissä.

<http://www.taloussanomat.fi/kauppa/2008/03/04/greenpeace-kaupat-myyvat-uhanalaisia-kalalajeja/20086595/12>
(1.3.2009)

Nämä lajit ovat Greenpeacen listalla

Ympäristöjärjestö Greenpeacen ”punaisella listalla” on useita suomalaisillekin tuttuja kalaja äyriäislajeja.

Taloussanomat
4.3.2008 17:03

Ankeriaan kanta on Greenpeacen mukaan lähellä romahdusta. Hait ja rauskut eivät puolestaan kestä kovaa pyyntipainetta.

Keisarihummerin troolaus aiheuttaa suuria sivusaaliita ja vahingoittaa merenpohjaa. Myös tavallinen hummeri on Norjassa uhanalainen laji.

Ruijanpallaksen ja grönlanninpallaksen kannoista useimmat ovat järjestön mukaan liikakalastettuja. Lajien pohjatroolaus aiheuttaa tuhoja.

Merikrotti kasvaa hitaasti ja tiedot kantojen määrästä ovat puutteelliset. Punakampelaa puolestaan kalastetaan puomitroolilla, joka on Greenpeacen mukaan kaikista tuhoisin tapa kalastaa.

Tonnikala-, miekkakala-, meriantura- ja puna-ahvenkannoista useimpia kalastetaan liikaa ja sivusaaliiksi joutuu useita muita lajeja. Turskan kannat ovat Itä- ja Pohjanmeressä liikakalastettuja.

Trooppisten katkarapujen viljelykset tuhoavat Greenpeacen mukaan ympäröivää luontoa. Atlantin villilohen kannoista monet ovat ennätysellisen alhaiset.

<http://www.taloussanomat.fi/kauppa/2008/03/04/nama-lajit-ovat-greenpeacen-listalla/20086621/12>
(1.3.2009)

Myytti nimeltä Suomi

Laajat artikkelit · Ylioppilaslehti 10/1999 (28.05.1999)

Suomi on historiallisten myyttien ja uskomusten luvattu maa. Myyteistä on rakennettu historiallinen identiteetti, jonka muovaamisessa historioitsijoilla on ollut erityisrooli. Historiankirjoituksen muokkaamat myytit ovat olleet vallanpitäjien apuna, kun on pitänyt perustella kansallisia ratkaisuja.

Leninin lahja, vapaus-/kansalais-/sisällissota, talvisodan henki. Ajopuuteoria, vaaran vuodet, noottikriisi, suomettuminen. Itsenäisen Suomen poliittinen historia rakentuu myyteistä. Ja historianantajat ja -kirjoittajat ovat myyttien pääarkkitehtejä. Heidän tulkinnoistaan rakentuu kansakunnan historiallinen identiteetti ja historiakuva. Kuva on yleensä ollut vallanpitäjille myönteinen ja heidän tarpeitaan palveleva. Vallankäyttäjät ovat myös tehokkaasti hyödyntäneet myyttejä kansakunnan kohtalonhetkillä.

Suomi on poikkeuksellisen historiatietoinen maa, jonka kansalaiset samastuvat kansallisiin myytteihin järjestyvällä yksitotisuudella. Kaikki tietävät, mihin poliitikot tai jääkiekkoselostajat vetoavat, kun he vain mainitsevat taikasanat: *talvisodan henki*. Nyt vaaditaan kansallista yhtenäisyyttä ja eheyttä sekä *uhrimieltä*. Taikasanoilla vaaditaan yhtä lailla heittäytymistä kiekon eteen kuin ay-liikkeen palkankorotusvaatimusten peruuttamista. Olennaista on, että vedotaan johonkin, minkä kaikki ymmärtävät. Hyödynnetään kansakunnan kollektiivista historiallista identiteettiä.

Mutta mitkä ovat itsenäisen Suomen keskeiset myytit ja miten ne ovat syntyneet? Missä määrin ne pitävät paikkansa? Entä kuka myytit purkaa vai purkaako niitä kukaan?

Vastausta on haettava myyttien rakentajilta eli historioitsijoilta itseltään.

Leninin lahja

Historian tulkinnat ovat Suomessakin mukailleet tiiviisti ajan poliittista ilmapiiriä. Suomettumisen kultakaudeksi jääneellä 1970-luvulla tapahtuivat myös historiankuvan muokkauksessa pahimmat ylilyönnit. Klassinen esimerkki on ns. Leninin lahja eli presidentti **Kekkosen** lanseeraama ajatus, jonka mukaan Lenin esitti ratkaisevaa roolia Suomen itsenäisyyden tunnustamisessa.

Suomen itsenäisyyden alkutaipaleelle liittyy myös kaksi muuta tunnettua myyttiä: vuoden 1918 sota ja jääkärimyytti. Historiantutkimuksessa vuoden 1918 sisällissodan haavoja alettiin paikata vasta 60-luvulla. Sitä ennen sodasta ja sen syistä oli vallalla Valkoisen Suomen eli voittajien näkökulma, joka nimitti sotaa vapaussodaksi. Nimityksen lähtökohtana oli se, että sota turvasi Suomelle lopullisesti itsenäisyyden, sillä sen avulla Suomi vapautui Venäjästä. Sitten vuoden 1918 sodasta on tullut suomalaisen historiakeskustelun jatkuva kiistakapula. Viimeisin taisto on käyty akatemiaprofessori **Heikki Ylikankaan** *Tie Tampereelle* -kirjan tiimoilla.

Heikki Ylikankaan mukaan vapaussota-käsite on myytti jo siitäkin syystä, että missään vaiheessa Suomen ja Venäjän välillä ei ollut todellisuudessa julistettu sotatilaa. ”Myytin tarkoitus oli kiistää, että omassa maassa olisi ollut erittäin suuria ja vaikeita epäkohtia”, Ylikangas sanoo.

Jääkärimyytin mukaan Suomen itsenäisyyden tekijöitä olivat Saksassa koulutetut jääkärit. ”Oikeastaan jääkärit vaikuttivat Suomessa vasta sisällissodan aikana. Myöhemmin jääkärisukupolvi kirjoitti oman historiansa, jossa heidät nostettiin

itsenäisyyden tekijöiksi”, Turun yliopiston poliittisen historian professori **Timo Soikkanen** toteaa.

Talvisodan henki

Ylivertaisesti vahvin itsenäisen Suomen myyteistä on talvisota. ”Talvisodan henki eli yksimielisyys-myytti yhdistää suomalaisia enemmän kuin mikään muu asia”, sanoo **Seppo Hentilä**, Helsingin yliopiston poliittisen historian professori. Hentilän mukaan juuri talvisota jää suomalaisten kädenjälkenä maailmanhistoriaan.

Heikki Ylikangas on tutkimuksissaan pyrkinyt romuttamaan monia vallinneita käsityksiä Suomen historian perusmyyteistä. Ylikangas väittää, että jopa talvisota-myytti eli käsitys sodasta kansan yhdistäjänä on kestävä ainakin kahdesta syystä:

Ensinnäkin talvisotaan ei viety koko reserviä, vaan enimmillään vähän yli puolet 600 000 miehestä. Maassa, jossa oli käyty sisällissota, ei uskallettu kouluttaa koko reserviä ja viedä sitä rintamalle. Yksimielisyys-käsitys on Ylikankaan mukaan siinäkin mielessä kyseenalainen, että Suomen hallituksessa ja sotilasjohdossakin taisteltiin katkerasti viime metreille saakka siitä, pitäisikö Suomen pyytää länsivaltojen apua vai ei. ”Vielä tänä päivänä suurella osalla Suomen kansaa on sellainen käsitys, että meidät jätettiin yksin, vaikka totuus on, että Suomi jättäytyi yksin. Suomi uskoi Saksan voittavan, eikä halunnut liittoutua länsivaltojen kanssa”, Ylikangas toteaa.

Vallan palveluksessa

Mihin historian myyttejä ja käsityksiä Suomessa sitten käytetään ja kuka niitä käyttää?

”Historian myyttejä käytetään aina vallan pönkittämiseen. Ei myytin tarkoitus ole kertoa totuutta asiasta”, Heikki Ylikangas toteaa.

Ylikankaan mukaan kansallisia myyttejä kumoavaa historiantutkimusta on Suomessa sallittu huonosti. ”Suomessa mietitään, kuinka urani tästä urkenee, jos saan oikein kovaa kritiikkiä”, hän sanoo.

Seppo Hentilän mukaan Suomessa historiankirjoitus on esiintynyt enimmäkseen valtiota tukevana instituutiona. ”En sano, että se olisi mitenkään negatiivinen asia.” Hentilä on yksi kolmesta vuonna 1995 ilmestyneen *Suomen poliittinen historia* -yleisesityksen kirjoittajasta. Teos on ulkoministeriön toimesta käännetty jo yhdeksälle kielelle.

”Olen kirjoittanut valtiota tukevaa historiaa ihan tietoisesti eli tehnyt isänmaallisen teon”, Hentilä sanoo. Hänen mukaansa Suomessa professori on myös virkamies. ”Poliittisen historian professorina en voi kieltäytyä tietynlaisesta isänmaanpalvelukseksi kutsumastani tehtävästä. En tietenkään jätä tutkimuksissani sanomatta kohtia, jotka ovat Suomen menestystarinan varjopuolia, kuten suomettumista, johon olen viime vuosina perehtynyt”, Hentilä sanoo.

90-luvun myytit

Viimeksi historian tulkintoja on käytetty Suomessa hyväksi Eurooppa-politiikkaa tehtäessä. Seppo Hentilän mukaan sekä EU-jäsenyyden kannattajat että vastustajat vetosivat argumentaatioissaan jopa samoihin Suomen historian myytteihin, kuten talvisotaan. Yhtä hyvin Suomen pärjäämistä erillään kuin EU:ssakin perusteltiin talvisodan tappeluhengellä.

Myyttien käyttöä Suomen historiassa kirjoituksissaan ja tutkimuksissaan runsaasti pohtineen professori **Matti Klingen** mukaan Suomen Eurooppa-politiikassa historiaa on

käytetty kuitenkin vain vähän: ”Meidän Eurooppa-orientaatiomme suuria puutteita onkin pragmaattisuus, joka korostaa taloutta ja välittömiä etuja”, Klinge sanoo.

”Se, että olemme osa Eurooppaa, ja että meillä on historiallinen ja kulttuurinen syvärakenteiden yhteys, halutaan tavallaan torjua, koska sitä vastaan voidaan aina esittää vastaväitteitä”, Klinge arvelee.

90-luvun Suomessa historiaa on käytetty myös kansan jakamiseen ja luokkaerojen kasvattamisen perusteluna. Psykohistorioitsijana tunnettu Helsingin yliopiston Suomen historian professori **Juha Siltala** väittää, että kansallisvaltio-projekti asettui 90-luvulla kokonaan uuteen valoon. Kansallisvaltion romuttamisella haluttiin korostaa, että suomalaisilla on keskenään kenties enemmän erottavia kuin yhdistäviä tekijöitä. ”Tätä ajattelua käytettiin 90-luvulla lyömäaseena muun muassa ay-liikettä vastaan, turhan kollektiivisuuden purkamiseen. Haluttiin sanoa, että antaa yksilöiden kilpailla omilla siivillään”, Siltala arvioi.

”Tämä sai minut, vaikka en ole kiihkokansallinen, ajattelemaan kansallisvaltiota myöskin järjestelmänä, joka loi omana aikanaan toisille tuntemattomien henkilöiden keskuuteen solidaarisuutta.”

Siltalan mukaan 90-luvun suomalaiseliitti ei tuntunut enää tarvitsevan kansallista yhtenäisyyttä, vaan alkoi korostaa eroja. Menneestä kansallisesta projektista näytettiin uusia puolia ja päivittäinen keskustelu tekee niistä lopulta itsestäänselvyyksiä, jotka historiankirjoitus lopulta vahvistaa tai kumoaa.

Juuri näin myytit syntyvät.

Artikkelin lähteinä on haastattelujen lisäksi mm. seuraavia kirjoja: Matti Klinge: Mesimarja myytti Mannerheim (1994), Heikki Ylikangas: Väkivallasta sanan valtaan (1999), Timo Vihavainen: Kansakunta rähmällään (1991), Jussila-Hentilä-Nevakivi: Suomen poliittinen historia (1995).

Jaakko Lyytinen

Piirros Hans Nissen

www.ylioppilaslehti.fi/1999/05/28/myytti-nimelta-suomi/

(27.2.2009)

KIRJEITÄ KOTOA

Jyrki Kiiskinen

jyrki.kiiskinen@kolumbus.fi

Kirjoittaja on helsinkiläinen kirjailija.

Isä kerjää kunnioitusta

Petaamattoman sänkyyni yläpuolella riippui taulu, jonka tarkoitus oli ärsyttää vanhempiani, kun olin teini-ikäinen. Siinä oli **Kahil Gibranin** tutuksi tullut iskulause: "Teidän lapsenne eivät ole teidän lapsianne."

Silloin en vielä tajunnut, etteivät vanhemmat ole minun vanhempiani.

En myöskään aavistanut olevani mukana yhteiskunnallisessa muutoksessa, vaan kuvittelin yksinkertaisesti olevani omaperäinen.

Meidän kodissamme kun ei taistolaislaulujen iskulauseita kuunneltu.

Elin varhaislapsuuteni 1960-luvun vanhakantaisessa Suomessa, jolloin kymmenestä käskystä tärkein tuntui olevan neljäs, kunnioita isääsi ja äitiäsi.

Siihen kiteytyi autoritaarinen Suomi, **Lutherin Vähän katekismuksen** hengessä.

Lapsien piti pelätä ja rakastaa sekä esivaltaa että naapurin tättiä: he eivät ikinä saaneet ottaa ensimmäisinä ruokaa, bussissa heidän oli välittömästi annettava paikka aikuisille, eivätkä he saaneet osallistua aikuisten keskusteluun. Ainakaan heidän puheisiinsa, toiveisiinsa ja pelkoihinsa ei suhtauduttu kunnioittavasti.

Muuan tuttavani oli lähtenyt lapsena itku kurkussa välitunnilta kotiin, koska ei ollut löytänyt itselleen paria eikä voinut järjestäytyä parijonoon odottamaan käskyä luokkiin.

Vaikutelmakseni jäi, että jokaisen meistä oli palveltava yhteistä päämäärää rinta rottingilla. Yksilölliset pyrkimykset, tarpeet ja toiveet koettiin helposti yhteiskunnan vakautta horjuttavina asioina.

Gibranin runo näyttää nykyään huvittavan pateettiselta, mutta tuolloin se tarjosi oivalluksen: minullakin voisi olla oma yksilöllinen kohtaloni, jonka voisinkin ottaa omiin käsiini ja antaa piutpaut henkiselle maanpuolustukselle.

Nyttemmin en panisi ollenkaan pahakseni edes pientä kunnioitusta.

Yhtenä iltana, kun jälkikasvuni oli jo nukkumassa, rupesin mietiskelemään, mitä nykylapset ajattelisivat *Raamatun* neljännestä käskystä?

Päätin tehdä kenttätutkimuksen, joka ei tosin ole tilastollisesti edustava.

Seuraavana aamuna virittelin keskustelua.

"En mä halua kuulla tuollaisista käskyistä mitään", 8-vuotias tyttäreni vastasi.

Miksi vanhempia pitäisi kunnioittaa, minä jatkoin sinnikkäästi.

"Koska ne ovat synnyttäneet meidät", 12-vuotias poikani vastasi ja jatkoi: "Mutta ei vanhemmat ole meitä tärkeämpiä. Me ollaan oikeastaan tärkeämpiä, koska meillä on enemmän elämää jäljellä."

Sain selville, että Kahil Gibranilla oli edelleen kannattajansa.

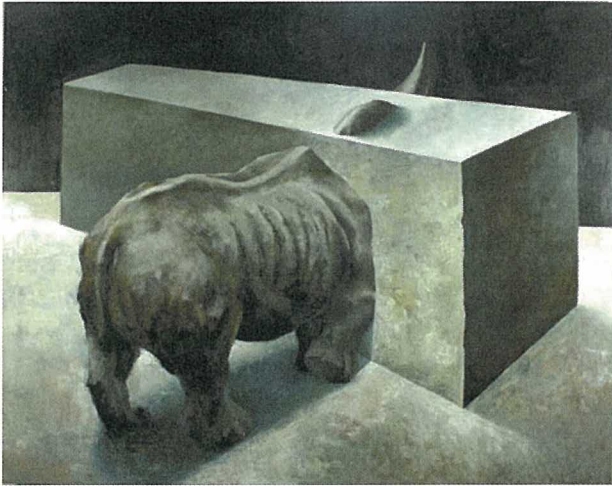
Me vanhemmat emme edusta esivaltaa vaan elämän jatkuvuutta. Ei meidän ajatuksiamme tarvitse hyväksyä. Mutta heruisiko meille edes hippu kunnioitusta, arkipäivän koristukseksi?

"Ei", kuului tyttäreni lakoninen vastaus.

Entä heruisiko sitä esi-isälle, joka istuu vanhassa valokuvassa suurperheensä ympäröimänä, valtavat multakourat kömpelösti sylissään? Heidän talossaan me kaikki asumme. Ketju ei katkea, vaan meissä on hippu heidän ominaisuuksiaan.

"Meillä kävi vaan hyvä tsäkä. Siinä se", poikani toikaisi, äänessään kätkeytyä kiitollisuutta.

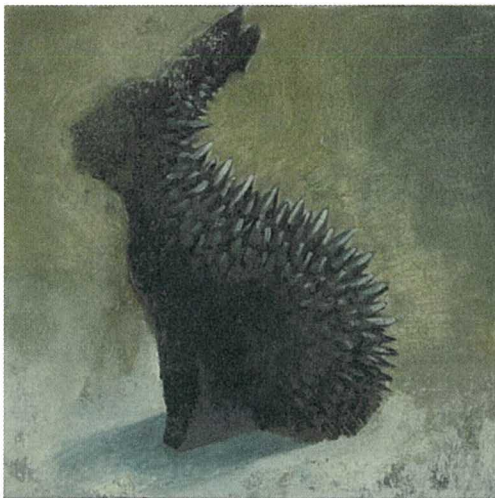
Helsingin Sanomat 6.10.2006

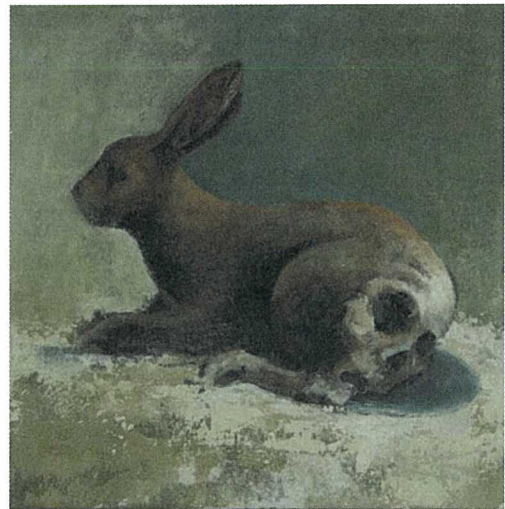
Samuli Heimonen, *Päättäväisyydestä* (2008)
akryyli ja öljy kankaalle 200 x 250 cm
www.samuliheimonen.com
(1.3.2009)

Samuli Heimonen, *Rohmu* (2006)
akryyli ja öljy kankaalle 140 x 160 cm
www.samuliheimonen.com
(1.3.2009)

Samuli Heimonen, *Jäljet III* (2008)
akryyli ja öljy kankaalle 30 x 30 cm
www.samuliheimonen.com
(1.3.2009)

Samuli Heimonen, *Jäljet I* (2008)
akryyli ja öljy kankaalle 30 x 30 cm
www.samuliheimonen.com
(1.3.2009)